

מאמר אִיתָא בְּמִדְרָשׁ תִּילִים

המאמר דיבור המתחיל "איתא במדרש תילים" הוא מאמר של הרבי מהר"ש, אותו חזר הרבי הרש"ב בחגיגת הבר מצוה שלו בכ' חשוון תרל"ד,

מוגש ע"י מכון הלכה חב"ד

יחי אדוננו מורנו ורבינו מלך המשיח לעולם ועד

מאמר איתא במדרש תילים

פרק א:

איתא במדרש תילים: ר' אליעזר אומר, אמרו ישראל לפני הקב"ה, רבונו של עולם, רוצין אנו ליגע בתורה יומם ולילה אבל אין לנו פנאי. אמר להם הקב"ה, קימו מצות תפילין ומעלה אני עליכם כאלו אתם יגיעים בתורה יומם ולילה.

ולכאורה צריך להבין, מהו ענן מצות תפילין שעל ידי זה יפטר מלימוד התורה ומה ענינם זה לזה. אף הענן הוא, דהנה כתיב "מגיד דבריו ליעקב חוקיו ומשפטיו לישראל". [איתא במדרש על זה:] יש מי שהוא מצוה לאחרים לעשות והוא אינו עושה, אבל הקב"ה מה שהוא עושה אומר לישראל לעשות, שנאמר "מגיד דבריו ליעקב חוקיו ומשפטיו".

ופירוש "מה שהוא עושה": מי הוא הגורם שיעשה הקב"ה את המצות? על ידי שישראל עושים המצות, על ידי זה גורמים שיעשה הקב"ה את מצות אלו. ונמצא, על ידי שישראל מניחים תפילין, על ידי זה גורמים להיות הקב"ה מניח תפילין.

והנה אמרו רז"ל: תפילין דמארי עלמא מה כתיב בהו? "ומי כעמך כישראל גוי אחד בארץ" — ונמצא, כי על ידי שהקב"ה מניח תפילין, על ידי זה מתגדלים ישראל.

וביאור הענין, דהנה כתיב "השקיפה ממעון קדשך מן השמים וברך את עמך ישראל".

כי הנה כתיב "רם על כל גוים הוי' כו" שיהא מרום כו', ומצד עצמותו "אם חטאת מה תפעול בו, ורבו פשעיה מה תעשה לו, אם צדקת מה תתן לו ומה מיך יקח". וכך העולמות עליונים ותחתונים כולא קמיה כלא ממש חשיבי, וכדכתיב "כי נשגב שמו לבדו", רק הודו וזיוו והארתו על ארץ ושמים.

וזהו "כד סליק הקב"ה לעילא", רצה לומר, כשנסתלק החיות מההארה למעלה מעלה לבחינת עצמותו, ואז העולמות אינם תופסים מקום והנהגת העולמות הוא בבחינת שינה כביכול, כאדם הישן שנסתלק שכלו מהפלי שהוא הגוף למקורו ושרשו, ולא נשאר כי אם כח הדמיון שהוא רשימו.

ולכן כתיב "ויקח פישן הוי'" וכתיב "עורה למה תישן הוי'", שיהיה גילוי "אור אין סוף ברוך הוא" בתחמה וחסד, בבחינת עצמותו ומהותו יתברך בכבודו ובעצמו, ויאר פניו פנימיות רצונו כו'. והיינו על ידי המשכת התורה והמצוות.

וזהו "הבט משמים וראה" ו"השקיפה ממעון קדשך מן השמים" — "שם מים", שהוא בחינת התורה שנמשלה למים [שנאמר "הוי' כל צמא לכו למים כו' שזה קאי על בחינת התורה כו'] ואזי "וברך את עמך ישראל" — כי על ידי בחינה זו, נהיה אנחנו עם בני ישראל, נתראים לפניו לדבר חשוב. שכל עיקר ההשגה והגלוי הוא על ידי התורה, והתורה היא אצלנו בהתגלות.

מאמר איתא במדרש תילים

וזהו שאמר הכתוב "נפתחו השמים ואראה מראות אלקים", בחינת "אספקלריא המאירה" – שעל ידי בחינת "שמים" מתראה לפניו כביכול, כאלו על דרך משל, רואה במראה המאירה שהוא מפלי זכויות. שעל ידי המראה, נראה הדבר שרואין בה, לדבר גדול יותר ומשובח יותר ממה שרואין אותו כן בלי מראה. כן על ידי הבטה והשקפה בבחינת התורה, שם נראים לפניו יתברך ישראל, שהם מקיימים התורה, בבחינת שבח וגדולה.

וזהו "ומי כעמך ישראל גוי אחד בארץ" – פירוש, שהם ממשיכים בחינת "אחד" בארץ, להיות שורה ומתגלה בחינת הוי' "אחד" שיהיה שורה בארץ התחתונה.

פרק ב

וביאור הענין מעלת התורה, יובן ממאמר רז"ל "אלפים שנה קדמה תורה לעולם" – פירוש "קדמה", אין פירושו בזמן, שהרי הזמן ומקום שניהם מחדשים. וקודם שנברא העולם לא היה גם כן בחינת הזמן. אלא שענין הקדימה, היא קדימת המעלה.

להיות שורש ומקור העולמות, הוא מבחינת מדות, כמו שכתוב "ששת ימים עשה" ולא כתיב "בששת" אלא כי ששת ימים אלו, הם נשמה מדות עליונות נשפלו בבחינת עשייה.

וזהו שראשית "עשרה מאמרות" הוא "בראשית, בראשית", פירוש "בראשית", על דרך מה שכתוב "עולם חסד יבנה", שיש בזה ב' פירושים: הא' בכדי שיתהוו עולמות, זהו על ידי מדת החסד שהוא "אזיל עם כולוהו יומין". הב' שצריכים לבנות את מדת החסד. ועל דרך זה הוא "בראשית, בראשית", שהוא בנן המדות, בכדי שיהיה מקור לעולמות בי"ע.

אבל התורה קדמה לעולם, להיות "אורייתא מחכמה נפקת".

שענין בחינת המוחין אינם שייכים לעולמות כלל. וגם, כשלא יש למי להשפיע דבר שכל, הרי הוא יכול לישב ולהשפיל השכלות. מה שאין כן בבחינת המדות, על דרך משל מדת החסד, כשלא יש למי להשפיע טוב וחסד, הרי בטל כל המדה וכלא היה כלל. וכמו שמצינו באברהם, דכתיב ביה "והוא יושב פתח האהל כחום היום" – שענין מה שישב על הפתח, הוא שחפשו אחר עוברים ושבים בכדי שיהיה לו למי להשפיע החסד, כי בלתי המקבל מתאבד כל פעולת המשפיע כו'.

על דרך זה יובן למעלה, דכתיב "זכור רחמיה וחסדיך כי מעולם המה" – שבחינת הרחמים והחסדים זהו ושייכים לעולמות. וכנ"ל בענין "כי אמרתי עולם חסד יבנה", וכדפירשנו, שצריכים לבנות מדת החסד. כי

מאמר אֵיתָא בְּמִדְרָשׁ תִּילִים

בלא התהוות אינם צריכים למדת החסד, כי על מי יתחסד.

וזהו שמתחיל העץ חיים "כשעלה ברצונו הפשוט להיטיב לברואיו" – שזהו מצד טבע הטוב להיטיב, שהוא

בחינת השפעת החסד שנמשך מבחינת "כי חפץ חסד" שהוא בחינת החסד שבחפץ הוי.

אבל מבחינת המוחין לא נמשך בבריאת העולם.

והגם כי אמרו רז"ל 17 "בעשרה דברים ברא הקב"ה עולמו בחכמה ובתבונה ובדעת". ובספר יצירה "בשלה

ספרים כו' בספר וסופר וסיפור", שנתבאר בדבור המתחיל "ושאבתם" שסופר [בואו] הוא בחינת חכמה, כמו

הסופר שכותב את הספר [בלא וא"ו שנקרא] בינה. מכל מקום, מה שנמשך במדות, הוא רק בחינת "מוחין

שבמדות". אבל לא בחינת "מוחין בעצם".

אבל "אורייתא מחכמה נפקת". לכן "אלפים שנה קדמה תורה לעולם". [וזהו ענין "אאלף חכמה" "אאלף

בינה", שהם בחינת "מוחין", הם "קדמו לעולם" שהוא בחינת מדות כו' וזהו אלפים כו', אלפים הוא לשון

אאלף כו.].

פרק ג

וזהו שאמר ר' אליעזר "אמרו ישראל לפני הקב"ה רוצים אנו ליגע בתורה", להיות כי על ידי לימוד התורה

ימשיכו בחינת מוחין במדות, שזהו מעלה גדולה ונפלאה כו', "אבל אין לנו פנאי". "אמר להם הקב"ה, קיימו

מצות תפילין ומעלה אני עליכם כאלו אתם יגיעים בתורה יומם ולילה" – והיינו, כי על ידי מצות תפילין,

ממשיכים להיות הקב"ה מניח תפילין כנ"ל.

שפירוש הקב"ה הוא זו"נ דאצילות שז"א הוא "קדוש" ומלכות "ברוך". כנודע מענין "יום ולילה", ולכן

כשאמרו "קדוש" ידע משה רבינו עליו השלום בהר שהוא יום, וכשאמרו "ברוך" ידע שזה לילה.

אבל ענין שהקב"ה מניח תפילין, הוא בחינת המשכת מוחין במדות, והיינו בחינת "מוחין בעצם".

ולכן הקטן שלא הגיע ל"ג שנה פטור מתפילין, כי אינו נקרא איש, ולא יש בו כי אם "קטנות המוחין". רק

בהיות (i) בן י"ג שנה ויום אחד שנעשה איש, אז על ידי הנחת תפילין ממשיך להיות הקב"ה מניח תפילין.

ונמצא מובן שענין התפילין שלמעלה, הוא המשכת "מוחין בעצם". ונמצא, כי זה בחינה אחת עם לימוד

התורה. ולכן אמר "קיימו מצות תפילין ומעלה אני עליכם כאלו אתם יגיעים בתורה יום ולילה כו".

ופירוש "כאלו": כי על ידי יגיעת התורה הנה נמשך באויר העולם. ולכן אמר, הגם כי על ידי התפילין נמשך

ה"מוחין" בשורש ומקור המהווה עולמות, מכל מקום, "מעלה אני עליכם כאלו אתם יגיעים בתורה יום

ולילה" הוא בחינת עולם שלמטה כו.